

**การมีส่วนร่วมอนุรักษ์ป่าของประชาชนหมู่บ้านลุ่มสุม ตำบลไทรโยค
อำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี**
**Participation Conservation of People's Loomsoom Village, Saiyok Sub-District,
Saiyok District, Kanchanaburi Province**

พระเทพวิสุทธิกวี¹ พระครูปริยัติสาร² พระมหาวิเชียร ธมฺมวชิโร³
Phrathepwisuddhikawee, Phrakhrupariyatsathon, Phramaha, Wichian Dhammawachiro
พระครูสังฆรักษ์จินกมล อภิรัตน์⁴ พระครูวิกรมธรรมธัช⁵
Phrakhrusangkharak Jinkamol Aphiratan, Phrakhruwikromdhammathat
พระครูปราโมทย์ศีลคุณ⁶ ทองเปลื้อง อภัยวงศ์⁷ อำนาจ ศรีบรรเทา⁸ ปรีชา หวานหนู⁹
Phrakhrupramotsillakhun, Thongpluang Aphaiwong, AmnajSribanthoa, Preecha Wanhoo
ทำวิจัยเมื่อ พ.ศ. 2559

บทคัดย่อ

บทความวิจัยเรื่องนี้ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่ออธิบายการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าของประชาชน 2) เพื่อวิเคราะห์และสังเคราะห์ปัจจัยที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าของประชาชน 3) เพื่อแสวงหาวิธีการทางพระพุทธศาสนาที่นำมาประยุกต์ใช้ของการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าของประชาชน การวิจัยนี้เป็นวิจัยเชิงคุณภาพ วิธีการเก็บข้อมูลภาคสนามเริ่มจากการเลือกพื้นที่ในการวิจัย การสำรวจพื้นที่ก่อนลงภาคสนาม และการวางแผนก่อนการปฏิบัติงาน การเลือกกลุ่มศึกษา/ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และเทคนิคการเก็บรวบรวมข้อมูล เครื่องมือวิจัยในการรวบรวมข้อมูลภาคสนามได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกเป็นรายบุคคล แบบสัมภาษณ์เชิงลึกรายกลุ่ม แบบสังเกตสภาพแวดล้อม แบบสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม และแบบศึกษาประวัติชีวิต ผลของการวิเคราะห์ข้อมูลนำเสนอด้วยวิธีพรรณนาการโดยสรุปประเด็นได้ดังต่อไปนี้

¹ ศน.บ.,ศน.ม.,Ph.D. อาจารย์ประจำหลักสูตร บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

² ศน.บ.,กศ.ม.,Ph.D. อาจารย์ประจำหลักสูตร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง

³ ศน.บ.,อ.ม.,Ph.D. อาจารย์ประจำหลักสูตร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง

⁴ พธ.บ.,ศน.ม.อาจารย์ประจำหลักสูตร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง

⁵ ศน.บ.,ศน.ม.อาจารย์ประจำหลักสูตร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

⁶ ศน.บ.,ศน.ม.อาจารย์ประจำหลักสูตร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

⁷ ศน.บ.,ศน.ม.อาจารย์ประจำหลักสูตร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

⁸ ศน.บ.,ศน.ม.,Ph.D. อาจารย์ประจำหลักสูตร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

⁹ ศน.บ.,ศน.ม.,Ph.D. อาจารย์ประจำหลักสูตร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ผลการวิจัยพบว่า ชาวบ้านได้มีเศรษฐกิจชุมชนที่เกิดจากการนำวัสดุจากป่าชุมชนมาประกอบ เช่นการจักสานไม้ไผ่ทำแคร์ การทำผลิตภัณฑ์จากเศษไม้ไผ่นำมาขายเพิ่มมูลค่าแก่ครัวเรือน จนทำให้หมู่บ้านได้รับรางวัลจากการประกวดผลงานนวัตกรรม ธ.ก.ส. ประจำปีบัญชี 2558 ประเภทเกษตรกรลูกค้ารองชนะเลิศอันดับ 1 ทุนพัฒนาระดับคุณภาพชีวิต ชุมชนของบ้านสามัคคีธรรม เป็นชุมชนที่มีความสามัคคี มีวิถีชีวิตอยู่อย่างเรียบง่าย และมีความสุขทุกคนรอบครัว จนได้รับมอบใบประกาศเกียรติคุณจากตำรวจภูธร ภาค 7 ว่าเป็นชุมชนดีเด่นอันดับที่ 4 ในการดำเนินการตามโครงการชุมชนปลอดภัยไร้อาชญากรรม เมื่อปี 2558 ที่ป่าชุมชนของหมู่บ้านพบว่าเป็นพื้นที่เชิงภูเขาที่ได้รับอนุญาตให้จัดตั้งเป็นพื้นที่ป่าชุมชน จำนวน 500 ไร่ มีความอุดมสมบูรณ์ไปด้วยพืชพันธุ์ธัญญาหาร ที่ชุมชนได้อาศัยเป็นแหล่งอาหารนำมาเลี้ยงชีพและประกอบอาชีพเพิ่มรายได้แก่ครัวเรือน ชาวบ้านได้จัดทำฝายกันน้ำไว้ใช้ในหน้าแล้ง ได้ช่วยกันป้องกันรักษาป่าชุมชน มีการจัดตั้งคณะกรรมการป่าชุมชน ซึ่งเป็นความเข้มแข็งของชุมชน ชุมชนมีความรักต่อป่าชุมชน เห็นประโยชน์และคุณค่าของป่าชุมชนที่ก่อให้เกิดรายได้สร้างอาชีพที่แน่นอนแก่ชุมชน เป็นแหล่งต้นน้ำ เป็นอ่างเก็บน้ำ ทำให้ชุมชนได้รับประโยชน์อย่างมาก ชุมชนได้ดำเนินการทำกิจกรรมหลายอย่าง เช่นสร้างฝายชะลอน้ำ จัดกิจกรรมบวชป่าเทิดพระเกียรติ จัดสถานที่ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และจัดตั้งกองทุนอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมไว้

คำสำคัญ 1. การมีส่วนร่วม 2. การอนุรักษ์ป่า

Abstract

This research 1)The objective of the research was to clarify their involvement in the conservation and welfare of citizens 2)To analyze the factors that promote participation in the conservation of the 3 major Buddhist pilgrimage to the lead. the application of the participation in the conservation of forests. This research is qualitative research. How to collect field data from selected areas of research. Before the field survey and planning before the operation. The selected groups / users to important information. And techniques for data collection Research in the field include. Depth interview individually. In-depth interviews, group Observation environment Observation without participation And study the life history The results of the analysis are presented with a descriptive summary of the issues below.

The research found that Villagers have caused economic material from the forest into. Such as woven bamboo mat making The products made from bamboo splinters bring added value to sell household. And the village has won the contest of the raw action BAAC annual accounts of 2558 FARMERS Runner 1 capital to develop the quality of life. Community home fellowship A community with harmony There is a simple way of life and peace for all the family. I was given a certificate from the Provincial Police Region 7 as outstanding community ranks fourth in the implementation of the project, community safety and crime since 2558,

the community forest village that is a mountain that has allowed the establishment is. forest area of 500 acres with plenty of cereal crops. The community has a live feed of the living and a career boost household income. The villagers made dam water for use in the dry season. Has helped protect forest communities. The establishment of community forests. A strong sense of community The community has a love for the community forest. The benefits and value of community forest, causing revenue. Create a certain community Watersheds the reservoir The community has been very useful. Community has undertaken many activities. Such as building check dams Event forest ordination honor. The place Greenway and fund the conservation of natural resources and the environment.

Keywords : 1. Participation 2. Conservation

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

ป่าไม้เป็นทรัพยากรธรรมชาติ ที่มีความสำคัญและมีประโยชน์ต่อมวลมนุษยชาติ ชุมชน สังคม และประเทศชาติ ที่จะนำมาใช้เป็นปัจจัยในการดำเนินชีวิตของประชาชน ซึ่งถือว่ามีสิ่งจำเป็นในการดำรงชีวิตที่ปัจจัยสี่อย่าง ได้แก่ ที่อยู่อาศัย อาหาร ยารักษา และเครื่องนุ่งห่ม ทั้งนี้สอดคล้องกับแผนพัฒนายุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ 11 (พ.ศ. 2555-2559) ในยุทธศาสตร์ที่ 6 ยุทธศาสตร์การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน ข้อ 1.1 สถานการณ์การเปลี่ยนแปลงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พื้นที่ป่าไม้ยังคงถูกบุกรุกทำลาย ส่งผลกระทบต่อความสมดุลของระบบนิเวศและความหลากหลายทางชีวภาพ พื้นที่ป่าไม้ของประเทศไทยมีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง โดยลดลงจาก 171 ล้านไร่ในปี 2504 หรือคิดเป็นร้อยละ 53.3 เหลือ 107.6 ล้านไร่ในปี 2552 หรือคิดเป็นร้อยละ 33.6 ของพื้นที่ประเทศ จากพื้นที่ป่าที่ลดลงได้ส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศป่าและความหลากหลายทางชีวภาพ ซึ่งเป็นแหล่งพึ่งพิงในการดำรงชีวิตของชุมชน และเป็นพื้นฐานการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศในอนาคต ได้มีการบริหารจัดการเพื่อการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ โดยมีการค้นพบสิ่งมีชีวิตชนิดพันธุ์ใหม่ในประเทศไทยหลายชนิด แต่จำนวนชนิดพันธุ์ที่เสี่ยงต่อการสูญพันธุ์ก็มีจำนวนเพิ่มมากขึ้น (แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ 11 (พ.ศ. 2555-2559), หน้า 99) ซึ่งแผนพัฒนานี้ มุ่งหวังหรือมีเจตนาที่จะให้ประชาชนมีการรักษาป่าหรือปลูกป่าให้มีปริมาณยิ่งขึ้นทั้งในเมืองและในชนบทนอกจากนี้ยังสอดคล้องกับนโยบายและยุทธศาสตร์การวิจัยแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (2555-2559) ในยุทธศาสตร์การวิจัยที่ 3 การอนุรักษ์เสริมสร้าง และพัฒนาทุนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ของกลยุทธ์การวิจัยที่ 1 การบริหารจัดการและการใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน ในแผนการวิจัยที่ 1.1 การวิจัยเกี่ยวกับการบริหารจัดการและการใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน (นโยบายและยุทธศาสตร์การวิจัยแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (2555-2559), หน้า 25-26) ซึ่งนโยบายการวิจัยของชาตินี้ ประสงค์ที่จะให้นักวิจัยดำเนินการวิจัย เพื่อการอนุรักษ์ การบริหารจัดการ ที่จะให้ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาล ข้อที่ 9 นโยบายการรักษาความมั่นคงของฐานทรัพยากร และการสร้างสมดุลระหว่างการอนุรักษ์กับการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน ในระยะเฉพาะหน้า เร่งปกป้องและฟื้นฟูพื้นที่

อนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ และสัตว์ป่า (คำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรี, พ.ศ. 2557, หน้า 15) ซึ่งคำแถลงนโยบายนี้ ประสงค์ที่จะให้ประชาชนรักษาปกป้องและฟื้นฟูพื้นที่อนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่า และยังคงสอดคล้องกับแผนพัฒนาจังหวัดกาญจนบุรี ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2558-พ.ศ. 2561 ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 1 ด้านการส่งเสริมการเป็นศูนย์การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เนื่องจากจังหวัดกาญจนบุรีมีทรัพยากรด้านการท่องเที่ยว โดยเฉพาะป่าไม้และภูเขาเป็นจำนวนมาก ที่จะเป็แหล่งท่องเที่ยวที่ดึงดูดและให้ความสนใจแก่นักท่องเที่ยว (แผนพัฒนาจังหวัดกาญจนบุรี ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2558-2561, หน้า 18) ดังที่กล่าวมาแล้ว แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่าป่าไม้เป็นทรัพยากรที่มีความสำคัญและจำเป็นประเทศชาติ แต่ป่าไม้ที่จังหวัดกาญจนบุรีมีปริมาณลดลง ซึ่งถือว่าเป็นปัญหาที่สำคัญของจังหวัด

ปัญหาในการอนุรักษ์ป่าไม้ของอำเภอไทรโยค โดยเฉพาะหมู่บ้านสามัคคีธรรม ตำบลลุ่มสุม ได้มีการลักลอบตัดไม้ทำลายป่ามาแล้วในอดีตและปัจจุบันก็ยังมียู่ ซึ่งมีสาเหตุมาจากนายทุนที่มาจ้างประชาชนในพื้นที่ และมีประชาชนบางส่วนได้เข้าไปบุกรุกทำลายป่า ซึ่งปัญหานี้ได้แพร่ขยายตัวเพิ่มมากยิ่งขึ้น เป็นผลให้ปริมาณป่าลดน้อยลงและถ้าสถานการณ์เป็นอย่างนี้ปริมาณก็จะยิ่งลดจำนวนลงในอนาคต

เมื่อปัญหาความรุนแรงของการทำลายป่าเกิดขึ้นเช่นนี้ ย่อมมีผลกระทบ (Impact) ต่อสิ่งแวดล้อม ทำให้ฝนไม่ตก เกิดความแห้งแล้ง ไม่มีสัตว์ป่าเข้ามาอาศัย ทำให้ไม่มีแหล่งอาหารที่ประชาชนจำเป็นต้องใช้ในการดำรงชีวิต และทำให้เกิดปัญหาต่อสังคมที่เกิดการผลกระทบต่อเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม

จากสภาพปัญหาความรุนแรงของปัญหาและผลกระทบที่มีต่อประชาชนในหมู่บ้านสามัคคีธรรม ดังกล่าวนั้นแล้ว ซึ่งถือว่าเป็นปัญหาเร่งด่วน (Hot Issue) ที่ควรดำเนินการทําวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อหาแนวทางในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชุมชนของหมู่บ้าน ให้คงอยู่คู่กับหมู่บ้าน เพื่อได้รับประโยชน์จากการมีป่าที่อุดมสมบูรณ์ต่อไป

2. วัตถุประสงค์

ประชาชนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าปัจจัยที่ส่งเสริมและหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาอะไรบ้าง ที่นำมาประยุกต์ใช้ของการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่า

3. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่ออธิบายการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าของประชาชน
2. เพื่อวิเคราะห์และสังเคราะห์ปัจจัยที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าของประชาชน
3. เพื่อแสวงหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่นำมาประยุกต์ใช้ของการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าของประชาชน

4. ประโยชน์ที่จะได้รับการวิจัย

1. ได้ทราบถึงองค์ความรู้เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าของประชาชนให้ถูกต้อง

2. ได้ทราบถึงปัจจัยในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าของประชาชนให้มีการพัฒนาและมีความมั่นคงมากยิ่งขึ้น

3. เพื่อนำผลงานวิจัยไปเผยแพร่ในการส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนร่วมอนุรักษ์ป่า

4. เพื่อนำผลงานวิจัยไปเผยแพร่ในการประชุมสัมมนาของหน่วยงานต่างๆ

5. เพื่อนำผลงานวิจัยไปเขียนบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ลงในวารสารระดับชาติและนานาชาติ

เนื่องจากการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการซึ่งใช้เวลาเพียง 3 วัน ที่มีทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติให้ผู้อบรมทราบกระบวนการวิจัยและลงมือทำการวิจัยเก็บข้อมูลในพื้นที่และนำผลการวิจัยมาทำเขียนรายงานให้แล้วเสร็จในระยะเวลาที่กำหนด ดังนั้นตัวแปรที่สำคัญไม่ได้นำมาศึกษาในที่นี้ทั้งหมด แต่ผลการวิจัยจะเป็นเอกสารทางวิชาการสามารถนำไปใช้ได้พอสมควร

5. วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้เป็นวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ด้วยการเก็บรวบรวมข้อมูลที่เป็นนามธรรมอย่างละเอียดลึกซึ้งที่อยู่เบื้องหลังในทุกมิติที่ประสบผลสำเร็จในพื้นที่นั้น โดยใช้เครื่องมือวิจัยที่หลากหลาย เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องครบถ้วนสมบูรณ์และน่าเชื่อถือในการตอบโจทย์วิจัยและวัตถุประสงค์ของการวิจัย ซึ่งมีขั้นตอนและวิธีการดำเนินการวิจัย ดังต่อไปนี้

5.1 การเลือกพื้นที่

คณะผู้วิจัยมีหลักเกณฑ์ในการเลือกพื้นที่วิจัยดังนี้ คือ

1. เป็นพื้นที่ที่ประสบผลสำเร็จในการอนุรักษ์ป่าชุมชนเป็นอย่างดี
2. เป็นแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชน และยังเป็นแหล่งศึกษาดูงานจากหน่วยงานภายนอก
3. ประชาชนมีความพร้อมที่จะให้เข้าไปทำวิจัย
4. ระยะทางไม่ไกลจากกรุงเทพฯมากนักคือบ้านสามัคคีธรรม ตำบลลุ่มสุม อำเภอยะโฮรี จังหวัด

กาญจนบุรี

5.2 การสำรวจพื้นที่ก่อนลงภาคสนาม

คณาจารย์และเจ้าหน้าที่ของคณะศาสนาและปรัชญา ได้เดินทางมาติดต่อประสานงานกับจังหวัด และคณะสงฆ์ที่เกี่ยวข้อง โดยมีหนังสือขอความอนุเคราะห์ร่วมมือในการปฏิบัติงานวิจัยภาคสนาม พร้อมทั้งได้กำหนดรายละเอียดไว้เป็นอย่างดี ด้วยการประสานงานก่อนลงพื้นที่กับเลขานุการเจ้าคณะอำเภอยะโฮรี เพื่อที่จะไปเก็บข้อมูลกับประชาชนในหมู่บ้านสามัคคีธรรม ตำบลลุ่มสุม อำเภอยะโฮรี จังหวัดกาญจนบุรี โดยเลขานุการเจ้าคณะอำเภอยะโฮรีได้มอบหมายให้เจ้าคณะตำบลได้ประสานงานไปยังผู้นำหมู่บ้าน เมื่อต้นเดือนมิถุนายน 2559

5.3 การวางแผนก่อนปฏิบัติงานภาคสนาม

คณะผู้วิจัย ได้มีการประชุมปรึกษาเพื่อการวางแผนไว้เป็นลายลักษณ์อักษร เพื่อให้การเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นระบบและเป็นไปในลักษณะเดียวกัน พร้อมทั้งมีชาวบ้านเป็นผู้นำทางด้วย ดังนี้

1. นักวิจัย 2 รูป/คน สัมภาษณ์เชิงลึกเป็นรายบุคคล 1 คน โดยท่านหนึ่งเป็นผู้ถาม และอีกท่านหนึ่งเป็นผู้จดบันทึกอย่างละเอียด

2. สัมภาษณ์เป็นรายบุคคล คือ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน 5 คน
3. สันทนากลุ่มเจาะจง จำนวน 13 คน
4. การสัมภาษณ์ผู้นำชุมชน คือ ผู้ใหญ่บ้าน
5. นักวิจัย 2 รูป/คน เก็บข้อมูลด้วยแบบศึกษาประวัติชีวิต
6. มอบหมายให้เก็บข้อมูลการเดินทางเข้าพื้นที่และแบบสำรวจสภาพพื้นที่เบื้องต้น

5.4 ประชากรและการเลือกตัวอย่าง

ในหมู่บ้านสามัคคีธรรมนี้มีประชาชนที่อาศัยอยู่จำนวน 245 ครัวเรือน ที่มีอาชีพเกษตรกรและรับจ้างทั่วไป ในการเลือกตัวอย่างนี้ คณะผู้วิจัยได้เลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ที่เป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) โดยมีเกณฑ์ดังนี้

1. เป็นผู้ที่มีภูมิลำเนาอยู่ในหมู่บ้านนี้มาตั้งแต่เกิด
2. เป็นผู้ที่มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าที่ดีที่สุดในชุมชนบ้านสามัคคีธรรม
3. มีอายุ 30 ปีขึ้นไป และยินดีให้ข้อมูลด้วยความสมัครใจ
4. ผู้ให้ข้อมูลเป็นรายบุคคลจำนวน 5 คน และผู้ร่วมสนทนากลุ่มจำนวน 13 คน

5.5 ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย

1. ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data) ข้อมูลจากภาคสนามได้แก่ การสัมภาษณ์แบบรายบุคคล (Individual In-depth Interview) และข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม (Group Discussion) และการศึกษาประวัติชีวิต (Life History) และยังมีข้อมูลจากคัมภีร์พระไตรปิฎก

2. ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data) เป็นข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมจากเอกสาร ตำรา บทความ นโยบาย แผน ยุทธศาสตร์ รายงานประจำปี เอกสารราชการ และรายงานผลการวิจัยที่เกี่ยวข้อง

5.6 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบบันทึกการเก็บข้อมูลภาคสนามที่คณะผู้วิจัยจัดทำขึ้น ได้แก่

1. บันทึกข้อมูลการเดินทาง
2. แบบสำรวจสภาพพื้นที่เบื้องต้น
3. แบบสัมภาษณ์เชิงลึกเป็นรายบุคคล
4. แบบสนทนากลุ่มใหญ่
5. แบบสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม
6. แบบบันทึก (จากการสังเกตหรือสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ)
7. แบบศึกษาประวัติชีวิต
8. อุปกรณ์อื่นๆ ที่ช่วยในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ ปากกา กระดาษ เครื่องบันทึกเสียง กล้องถ่ายภาพนิ่งและภาพเครื่องไหว

5.7 การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย

คณะผู้วิจัย ได้ดำเนินการสร้างและพัฒนาเครื่องมือวิจัยที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามไว้ดังนี้

1. ระดมความคิดออกแบบเครื่องมือการวิจัย

2. สร้างเครื่องมือวิจัยแต่ละประเภท

3. ตรวจสอบความถูกต้องของเครื่องมือวิจัย

หลังจากสร้างเครื่องมือแล้ว ได้ให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหา (Content) จำนวน 2 คน คือ อาจารย์ธนศ ต่วนชะเอม ผู้ทรงคุณวุฒิงานวิจัย ของสถาบันญาณสังวร และ ผศ.ดร.ปัญญา อีระวิทยเลิศ อาจารย์ประจำคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม

5.8 เทคนิคการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม

เมื่อได้สร้างและตรวจสอบเครื่องมือดังกล่าวเสร็จแล้ว คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลดังนี้

1. เก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง

2. เก็บข้อมูลจากเครื่องมือวิจัยโดยผู้วิจัยเป็นผู้กำหนดการวิจัยด้วยวิธีการต่อไปนี้

2.1 การสังเกตการณ์อย่างไม่มีส่วนร่วม ได้มอบหมายให้ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากพฤติกรรมของผู้เกี่ยวข้องและสถานที่ในการทำวิจัย

2.2 การสัมภาษณ์เชิงลึกเป็นรายบุคคล ได้มอบหมายให้ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลักผู้วิจัย 2 คนต่อผู้ให้ข้อมูล 1 คน

2.3 ได้จัดสนทนากลุ่ม (Focus Discussion) จำนวน 13 คน ณ สถานที่ที่ทำการผู้ใหญ่บ้าน ในการสนทนากลุ่มนั้นได้จัดเป็นรูปแบบตัว ยู ได้กำหนดผู้ให้ข้อมูลสำคัญนั่งเรียงลำดับกันไป ส่วนอีกด้านหนึ่งเป็นคณะผู้วิจัย

2.4 การศึกษาประวัติชีวิต (Life History) โดยศึกษาผู้นำหมู่บ้าน คือ ผู้ใหญ่บ้าน นางสาวลาวัลย์ มะเจียกร

3. เมื่อได้ข้อมูลเสร็จแล้ว คณะผู้วิจัยได้ตรวจสอบความถูกต้องอย่างบริบูรณ์ของข้อมูลทั้งหมดและได้นำประเด็นที่ยังไม่สมบูรณ์หรือไม่น่าเชื่อถือ ไปทำการสอบถามและการยืนยันกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญอีกครั้งหนึ่ง

4. เมื่อได้ข้อมูลแล้ว เพื่อป้องกันความไม่สมบูรณ์ จึงขอเบอร์โทรศัพท์เพื่อสอบถามข้อมูลเพิ่มเติมอีก

5.9 การตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล

เมื่อได้เก็บข้อมูลทั้งหมดแล้ว คณะผู้วิจัยได้ตรวจสอบคุณภาพข้อมูลเพื่อสร้างความเชื่อมั่น (Reliability) ดังนี้

1. Data triangulation Method เป็นการตรวจสอบข้อมูลด้วยวิธีสามเส้า คือ ความแตกต่างของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ความแตกต่างของสถานที่ที่ให้ข้อมูล และความแตกต่างของเวลาที่ให้ข้อมูล ถ้าตรวจสอบแล้วปรากฏว่าข้อมูลมีความสอดคล้องกันหรือเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ก็เป็นข้อมูลที่มีความถูกต้อง

2. Investigations Method เป็นการตรวจสอบว่า ผู้เก็บข้อมูลมี Bias หรือไม่ และมีเทคนิควิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลตามที่ได้ตกลงไว้หรือไม่เพียงไร

3. Theory Method เป็นการตรวจสอบว่า ข้อมูลที่ได้รับเป็นไปตามทฤษฎีของการวิจัยหรือไม่ หรืออย่างไร

4. Methodological Method เป็นการตรวจสอบว่า ข้อมูลที่ได้นั้น เป็นไปตามระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพหรือไม่ และมากน้อยเพียงไร

5.10 การวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อได้ตรวจสอบข้อมูลจากภาคสนามและจากเอกสารทั้งหมดแล้วพบว่ามีความถูกต้องแล้ว คณะผู้วิจัยได้นำข้อมูลทั้ง 2 ประเภทมาวิเคราะห์และสังเคราะห์เชิงเนื้อหา ดังนี้

1. การวิเคราะห์แบบอุปนัย (Analytic Induction) เป็นการวิเคราะห์แล้วสร้างข้อสรุปที่เชื่อมโยงระหว่าง 2 ตัวแปรขึ้นไป จากส่วนย่อยหลายส่วนไปหาส่วนย่อยที่มีลักษณะร่วมกัน

2. การวิเคราะห์โดยการจำแนกข้อมูล (Typological Analysis)

2.1 การกระทำ (Acts) เป็นพฤติกรรมหรือบทบาทที่สังเกตเห็นได้ ที่มีต่อกันและกันในสังคม

2.2 กิจกรรมต่างๆ (Activities) เป็นกิจกรรมที่มีกระบวนการและมีขั้นตอนตามที่สังคมกำหนดไว้

2.3 ความหมาย (Meanings) เป็นการให้ความสำคัญ คำอธิบาย หรือการรับรู้เหตุการณ์ของผู้ที่อยู่ในเหตุการณ์นั้นๆ

2.4 ความสัมพันธ์ (Relationship) เป็นความสัมพันธ์หรือเกี่ยวข้องกับบุคคล 2 ฝ่าย เช่น แม่กับลูก พี่กับน้อง เป็นต้น

2.5 การมีส่วนร่วมในกิจกรรม (Participation) เป็นการมีส่วนร่วมในเหตุการณ์ ว่ามีใครบ้างที่เข้ามาเกี่ยวข้อง และขยายวงกว้างไปมากน้อยเพียงไร มีลักษณะเป็น Interaction

2.6 สภาพสังคม (Setting) เป็นสภาพที่สามารถเห็นได้ทันที เช่น สถานที่ บุคคล และลักษณะทางกายภาพอื่นๆ เช่น โภชนาการของเด็ก เป็นต้น

3. การวิเคราะห์โดยการเปรียบเทียบข้อมูล (Constant Comparison) เป็นการวิเคราะห์เปรียบเทียบข้อมูล ๒ แห่ง หรือ ๒ หมู่บ้านว่ามีความเหมือนหรือต่างกันอย่างไรบ้าง

4. การวิเคราะห์เชิงวัฒนธรรม (Cultural Analysis) เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ว่ามีส่วนเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม วิถีชีวิตและภูมิปัญญาอย่างไรบ้าง

5. การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) เป็นวิธีการที่จำแนกข้อมูลออกเป็นส่วนๆ ว่ามีจำนวนเท่าไร แล้วอ่านจับใจความในส่วนที่เหมือนกัน มีอะไรบ้าง อย่างละเอียดลึกซึ้ง แล้วตีความ (Interpretive) พร้อมทั้งนำมาสร้างข้อสรุป (Working Hypothesis) เพื่อตอบโจทย์วิจัยและวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่กำหนดไว้ ด้วยการสังเคราะห์ข้อมูล (Synthesis) ที่ก่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ในการวิจัย

6. ผลการวิจัย

ในการวิจัยเรื่องนี้ คณะผู้วิจัยได้ศึกษาเฉพาะการมีส่วนร่วมอนุรักษ์ป่าของประชาชนหมู่บ้านสามัคคีธรรม ด้านประโยชน์ของป่าชุมชน การอนุรักษ์ป่าของประชาชนในหมู่บ้าน การดำเนินการและรูปแบบการอนุรักษ์ของประชาชนในหมู่บ้าน และการนำหลักธรรมไปใช้ในการอนุรักษ์ป่าของประชาชน โดยการเก็บข้อมูลภาคสนามด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จากชาวบ้านจำนวน 18 คน และการสนทนากลุ่ม (Focus Group) จำนวน 10 คน การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม (Participant observation) สภาพสิ่งแวดล้อมของหมู่บ้าน และการศึกษาประวัติชีวิตของผู้นำชุมชน จำนวน 1 คน และนำข้อมูลทั้งหมดมาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) เพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัย ซึ่งผลการวิเคราะห์เนื้อหาแบ่งออกเป็น 4 ส่วนด้วยกัน

ส่วนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสำรวจ

เพื่อให้ผู้อ่านได้ทราบสภาพพื้นที่ที่ทำการวิจัยเป็นเบื้องต้น คณะผู้วิจัยทั้งหมด ประกอบด้วย พระภิกษุ 5 รูป คฤหัสถ์ 2 คน คณะผู้วิจัยทั้งหมด ได้ร่วมกันทำการสำรวจสภาพทางกายภาพ สถานที่ตั้ง และสิ่งแวดล้อม พร้อมทั้งอาศัยข้อมูลจากเอกสารทั้งของราชการและเอกชน มาประกอบการวิเคราะห์และเรียบเรียง รวบรวมเพื่อสนับสนุนในการตอบโจทย์วิจัยและวัตถุประสงค์ของการวิจัย ซึ่งผลการวิเคราะห์ข้อมูลปรากฏ ดังต่อไปนี้

1. สภาพที่ตั้ง

คณะผู้วิจัยได้สำรวจพื้นที่ที่ทำการวิจัยทางกายภาพ สถานที่ตั้ง และสิ่งแวดล้อม พร้อมทั้งอาศัยข้อมูลจากเอกสารทั้งของราชการและเอกชนมาประกอบการวิเคราะห์และเรียบเรียง รวบรวมเพื่อสนับสนุนในการตอบโจทย์วิจัยและวัตถุประสงค์ของการวิจัย ซึ่งผลการวิเคราะห์ข้อมูลปรากฏ ดังต่อไปนี้

1.1 การคมนาคม หรือการเดินทางไปสู่หมู่บ้าน พบว่าเป็นถนนลาดยางตลอดสาย ภายในหมู่บ้านมีระบบไฟฟ้า ประปาหมู่บ้าน วิสาหกิจชุมชน ป่าชุมชนของตำบลลุ่มสุม ที่ใช้ทรัพยากรชีวภาพในชุมชน เป็นวัตถุดิบในการผลิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม คณะผู้วิจัยสำรวจสิ่งแวดล้อมของหมู่บ้านพบว่าอยู่ในลักษณะธรรมชาติใกล้กับภูเขามีสถาเรือนตั้งอยู่ห่างกัน โดยบริเวณบ้านจะปลูกไม้ผล และพืชผักที่ใช้บริโภคในครอบครัวและนำมาจำหน่ายเพื่อเป็นรายได้อีกด้วย

1.2 สภาพของหมู่บ้าน บ้านสามัคคีธรรม เป็นหมู่บ้านขนาดกลาง มีประชากรอาศัยไม่มาก ตามข้อมูลสถิติจากที่ทำการของผู้ใหญ่บ้าน มีจำนวน 152 หลังคาเรือน บ้านแต่ละหลังคาเรือนจะอยู่ห่างกัน มีพื้นที่ในการปลูกต้นไม้ไว้บริโภคในครอบครัวตนเอง หมู่บ้านอยู่ติดกับป่าชุมชนที่เป็นภูเขาที่ชาวบ้านได้ช่วยกันอนุรักษ์ไว้เพื่อใช้ประโยชน์ร่วมกัน ชาวบ้านมีอาชีพเกษตรกรรม ทำไร่ และปลูกพืชผล เพื่อนำมาใช้บริโภคในครอบครัวและนำมาจำหน่าย ซึ่งมีรายได้ประมาณปีละ 30,000 บาทต่อครัวเรือน

1.3 การตั้งถิ่นฐานพบว่าบ้านสามัคคีธรรม เป็นหมู่บ้านที่ตั้งชื่อใหม่แยกมาจากบ้านลุ่มสุม อำเภอยะโยค จังหวัดกาญจนบุรี เป็นหมู่บ้านที่ติดอยู่กับป่าชุมชน เพิ่งได้รับการพัฒนามาไม่นาน มีผู้ใหญ่บ้านเป็นสุภาพสตรีชื่อ นางสาวลาวัลย์ มะเจียงกร มีพื้นที่บ้านไม้ของหมู่บ้าน จำนวน 11,744 ไร่ ได้รับการขึ้นทะเบียนไว้ 500 ไร่ ในหมู่บ้านมีแปลงสาธิตต้นไม้มีกการสร้างฝายกั้นน้ำที่เชิงเขา เพื่อเป็นการกักเก็บน้ำไว้ในหน้าแล้ง ในแต่ละปีจะมีการนำเยาวชนในหมู่บ้านไปทำการปลูกป่า เพื่อเป็นการปลูกฝังการอนุรักษ์ป่าไม้ให้แก่เยาวชนในหมู่บ้านด้วย

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังกล่าวมาแล้ว สามารถสรุปเป็นข้อค้นพบ (Fact Finding) ได้ว่า หมู่บ้านสามัคคีธรรม เป็นหมู่บ้านที่มีสภาพแวดล้อมเป็นธรรมชาติ เป็นป่าเชิงเขา มีสภาพป่าที่สมบูรณ์ เพราะประชาชนให้ความสำคัญและเห็นคุณค่าของป่าไม้ มีผู้ใหญ่บ้านที่มีความเสียสละและมีวิสัยทัศน์ในการพัฒนา มีคณะกรรมการหมู่บ้านที่เข้มแข็งช่วยกันดูแลป่าไม้และคอยป้องกันการบุกรุกทำลายป่า วิถีชีวิตของชุมชนอยู่อย่างเรียบง่ายมีความรักสามัคคีกัน ได้รับความร่วมมือกันเป็นอย่างดีในการทำกิจกรรมของชุมชน

ส่วนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่ม

คณะผู้วิจัยทั้งหมดได้ทำการแบ่งกลุ่มการสัมภาษณ์เชิงลึกกรายบุคคลและการสนทนากลุ่มของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ตามแบบเครื่องมือการสัมภาษณ์ พร้อมทั้งอาศัยข้อมูลจากเอกสารทั้งของราชการและเอกชน มา

ประกอบการศึกษาวิเคราะห์และเรียบเรียง รวบรวมเพื่อสนับสนุนในการตอบโจทย์วิจัยและวัตถุประสงค์ของการวิจัย ซึ่งผลการวิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่มปรากฏ ดังต่อไปนี้

1. ประโยชน์ของป่าไม้ที่มีต่อชุมชน

จากการสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่ม พบว่าผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 18 คน ได้กล่าวถึง ประโยชน์ของป่าไม้ที่มีต่อชุมชนเป็นอย่างเดียวกัน ที่สรุปเป็นข้อได้ดังนี้

1.1 ป่าเป็นแหล่งอาหารของประชาชนในหมู่บ้าน เช่น การเก็บหน่อไม้ การเก็บเห็ด และผักธรรมชาติ ที่เกิดในป่า สามารถนำมาทำอาหารภายในครอบครัวได้

1.2 เป็นแหล่งหารายได้ของประชาชน เช่น การนำไม้ไผ่มาทำเครื่องจักสาน เพื่อขายเป็นรายได้ ซึ่งสามารถหารายได้ให้ประชาชนในหมู่บ้านเฉลี่ยครอบครัวละประมาณ 30,000 บาทต่อปี นอกจากนั้น มีการนำไม้ไผ่ และเศษไม้มาแปรรูปเป็นไม้อัดแปรรูป เช่นทำเป็นถาดอาหาร ถาดใส่อาหารบุฟเฟ่ ถาดวางแก้ว ฯลฯ ซึ่งเป็น วิสาหกิจชุมชนของตำบลลุ่มสุม สามารถหารายได้ ให้สมาชิกของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนหมู่บ้านด้วย

1.3 เป็นแหล่งต้นน้ำของหมู่บ้าน โดยผู้ใหญ่บ้าน ได้นำชาวบ้านได้ทำฝายกั้นน้ำที่บริเวณเชิงเขาเป็น ช่วงๆ เพื่อกักเก็บน้ำไว้มาใช้ประโยชน์ในหน้าแล้งของชาวบ้าน

จากการสังเคราะห์เชิงเนื้อหาของผู้ให้ข้อมูลที่เป็นผู้นำของชุมชน 4 คน ว่า ป่ามีความสำคัญกับชุมชนใน หมู่บ้านมากเพราะถือว่าเป็นวิถีชีวิต เป็นแหล่งกำเนิดต้นไม้และฝายที่ช่วยให้ประชาชนได้ใช้ประโยชน์ เนื่องจาก ประชาชนส่วนมากมีอาชีพเป็นเกษตรกรเป็นหลักจึงได้อาศัยป่าเป็นที่เลี้ยงชีพ ป่าเป็นแหล่งรายได้ของชุมชนเป็น อย่างดี ทำให้ประชาชนอยู่ดีกินดี มีความสุขทั่วกัน

ดังนั้นจึงสรุปเป็นความจริงขั้นพื้นฐาน (Grounded Theory) ได้ว่าชุมชนในหมู่บ้านสามัคคีธรรมได้เห็น ประโยชน์ของป่าในฐานะเป็นสถานที่สร้างความเจริญแก่วิถีชีวิตของทุกคน เป็นแหล่งธรรมชาติที่อำนวยความสะดวก ในด้านความเป็นอยู่หาเลี้ยงชีพ แม้ที่กำลังพัฒนาแหล่งป่า แต่ทุกคนก็ได้รับประโยชน์จากป่าอย่างทั่วถึงในการ ดำรงชีวิต

2. การอนุรักษ์ป่าของชุมชนหมู่บ้านสามัคคีธรรม

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่ม พบว่าผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 18 คน ได้กล่าวถึงการ อนุรักษ์ป่าของชุมชนหมู่บ้านสามัคคีธรรมในลักษณะเดียวกัน สามารถสรุปเป็นข้อได้ดังนี้

2.1 มีการปลูกป่าเป็นประจำทุกปี โดยเฉพาะอย่างยิ่งการนำเยาวชนในวัยเรียนร่วมปลูกป่าปีละครั้ง เพื่อเป็นการปลูกฝังการอนุรักษ์ป่าไม้

2.2 มีการปิดป่า เพื่อเป็นการฟื้นฟูสภาพผืนป่า หลังจากที่ยกอนุญาตให้ประชาชนเข้าไปหาของป่า เช่น หน่อไม้ และตัดไม้ไผ่เพื่อมาทำเครื่องจักสาน เป็นต้น

2.3 มีการเฝ้าระวังรักษา ไม้ให้ประชาชนจากต่างหมู่บ้านหรือต่างถิ่นเข้ามาตัดไม้ทำลายป่าของ หมู่บ้าน โดยมีคณะกรรมการรักษาป่าชุมชนของหมู่บ้านคอยดูแลรักษา โดยตระเวน เดือนละ 1 ครั้ง

จากการสังเคราะห์เชิงเนื้อหาของผู้ให้ข้อมูลที่เป็นผู้นำของชุมชน วิธีการอนุรักษ์ป่าของชาวบ้านมีการทำ ข้อตกลงร่วมกันด้วยการนำข้อปฏิบัติและวิถีชีวิตความเชื่อทางศาสนาเข้ามาใช้ โดยในวันพระชาวบ้านจะไม่เข้าไป

หาของป่าหรือไปตัดไม้หรือไม่ด้วยกรณีใดๆ ถือว่าเป็นการรักษาศีลไปในตัว โดยเชื่อว่กันว่ถ้าใครละเมิดหรือไม่ปฏิบัติตามก็จะมีอันเป็นไปหรือได้รับอันตรายอย่างใดอย่างหนึ่ง

ดังนั้น จึงสรุปเป็นความจริงขั้นพื้นฐาน (Grounded Theory) ได้ว่ชุมชนในหมู่บ้านได้ร่วมมือกันในการอนุรักษ์ป่าไว้เป็นอย่างดี เพราะเห็นความสำคัญ ซึ่งได้มีกิจกรรมที่ได้ร่วมมือกันทำมามากมาย

3. การดำเนินการการอนุรักษ์ป่าของประชาชนในหมู่บ้านสามัคคีธรรม

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่ม พบว่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 18 คน ผู้นำหมู่บ้านและคณะกรรมการได้กล่าวถึงการดำเนินการอนุรักษ์ป่าของประชาชนในหมู่บ้านในทิศทางเดียวกันว่ หมู่บ้านสามัคคีธรรม เป็นหมู่บ้านกำลังพัฒนา ตั้งอยู่ในพื้นที่ที่มีสภาพแวดล้อมไปด้วยป่าเขา ชาวบ้านจึงเห็นประโยชน์ของป่าชุมชน จึงได้ร่วมกันดูแลรักษาและได้ดำเนินกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ในการอนุรักษ์ป่าโดยให้ทุกคนได้มีส่วนร่วม มีการจัดตั้งคณะกรรมการป่าชุมชน มีการจัดตั้งคณะกรรมการชุดรักษาความสงบในหมู่บ้าน (ชรพ.) ทั้งหมด 19 คน แบ่งเป็นกลุ่มละ 3 คน ทำหน้าที่ในการเข้าเวรทั้งกลางวันและกลางคืนเพื่อตรวจดูความสงบเรียบร้อย โดยเฉพาะในเวลากลางคืนจะมีการตรวจคนเข้า-ออกในหมู่บ้านทุกคืน เพื่อป้องกันคนแอบไปตัดไม้ทำลายป่า ถ้ามีคนอื่นแอบเข้าไปตัดไม้ ก็จะแจ้งเจ้าหน้าที่ดำเนินคดีตามกฎหมาย แต่เป็นชาวบ้านจะถูกปรับเป็นเงินตามขนาดต้นไม้ที่ตัดมา

ผู้ให้ข้อมูลเชิงลึกซึ่งเป็นผู้นำอีก 4 คน ได้ให้ข้อมูลเพิ่มอีกว่ทางชุมชนได้ตกลงร่วมกันว่จะอนุญาตให้ทุกคนเข้าไปหาอาหารในป่าหรือตัดไม้ได้นำนามาจำหน่ายได้ปีละไม่เกิน 20 วัน ที่เหลือสามารถเข้าไปได้เพื่อนำมาเก็บไว้ใช้ในครอบครัว นอกจากนี้ยังได้ทำข้อตกลงร่วมกันว่ในพระวันหรือวันสำคัญทางของชาติจะไม่เข้าไปตัดไม้หรือหาอาหารในป่า ซึ่งประชาชนได้ร่วมกันในการดำเนินการกิจกรรมต่างๆ ในการอนุรักษ์ป่าซึ่งผู้ใหญ่บ้านให้ข้อมูลเพิ่มเติมไว้ว่ได้ดำเนินการกิจกรรมเหล่านี้

1. สร้างฝายชะลอน้ำ จำนวน 100 ฝายในรอบ 1 ปี ประกอบด้วย ฝายปูน 6 ฝาย พร้อมกับดักตะกอน 7 ตัว ฝายหินโยน 68 ฝายฝายคอกหมู 26 ฝาย
2. การทำแปลงสาธิตเพื่อดูความเจริญเติบโตของต้นไม้ต่างๆ จำนวน 4 แปลง มีการตัดแท็กตามต้นไม้และสำรวจทุก 6 เดือน ดูการเจริญเติบโตของต้นไม้
3. การเพราะขำกล้าไม้ / ปลูกล้า ได้ปลูกล้าต้นไม้ จำนวน 1,299 ต้น
4. การนำเยาวชนในชุมชนไปศึกษาเรียนรู้พันธุ์ไม้ การทำฝาย การปลูกล้า และการเพาะชำต้นไม้
5. การทำแนวกันไฟในเขตป่าชุมชน
6. การติดตามผลการดำเนินการการสร้างฝาย
7. การสร้างเรือนเพาะชำ จำนวน 2 โรงเรือน
8. การจัดเวรลาดตระเวน เดือนละ 1 ครั้ง
9. การจัดตั้งกองทุนอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ดังนั้นจึงสรุปเป็นความจริงขั้นพื้นฐาน (Grounded Theory) ได้ว่ประชาชนในหมู่บ้านสามัคคีธรรมได้ดำเนินการในการอนุรักษ์ป่าชุมชนของหมู่บ้านหลายกิจกรรมด้วยกัน ซึ่งประชาชนในหมู่บ้านทุกคนได้มีส่วนร่วมเพราะถือว่าทุกคนได้รับประโยชน์จากป่าทั้งในเรื่องสาธารณสุขโรคและอุปโภคบริโภค

4. การนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปใช้ในการอนุรักษ์ป่า

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่มพบว่าผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 18 คน ผู้นำหมู่บ้านและคณะกรรมการส่วนมากได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการนำหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาไปใช้ในการอนุรักษ์ป่าว่าประชาชนทุกคนได้มีความร่วมมือร่วมใจกันเป็นอย่างดีในการอนุรักษ์ป่า ได้ยึดหลักสามัคคีธรรม ทุกคนมีความจริงใจและความซื่อสัตย์ที่จะปฏิบัติตามระเบียบและกฎเกณฑ์ของหมู่บ้าน เมื่อทุกคนได้อาศัยป่าก็จะมีความกตัญญูต่อป่าได้ช่วยกันดูแลรักษา ผู้นำหมู่บ้านได้สร้างความเชื่อหรือสัทธาแก่ทุกคนในการให้ความสำคัญต่อการอนุรักษ์ป่า

การสัมภาษณ์เชิงลึกชาวบ้าน 3 คน ให้ข้อคิดเพิ่มอีกว่าชาวบ้านสามัคคีธรรม มีความรัก ความสามัคคีปรองดองกัน มีจิตใจเอื้อเฟื้อแบ่งปัน มีความเสียสละแบ่งปัน และยอมรับในความเห็นของผู้นำ ทุกคนมีความขยันหมั่นเพียรในการสร้างฐานะโดยอาศัยป่าเป็นทรัพยากร รู้จักการใช้สอย และดำรงตนตามฐานะของตน

ดังนั้นจึงสรุปเป็นความจริงขั้นพื้นฐาน (Grounded Theory) ได้ว่าประชาชนในหมู่บ้านสามัคคีธรรม ได้ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในการอนุรักษ์ป่า ประกอบด้วยหลักสามัคคีธรรม ความกตัญญู ความสัทธา ความซื่อสัตย์ ความเพียร ความประหยัด อดออม และความพอเพียง (ความสันโดษ)

7. บรรณานุกรม

- เกษม จันทรแก้ว. (2530). *วิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม*. กรุงเทพมหานคร : อักษรการพิมพ์.
- จุลทอน สะอาด. (2545). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชุมชน : กรณีศึกษาชุมชนปางสักกิ่งอำเภอแม่เปิน จังหวัดนครสวรรค์*. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ชัยวัฒน์ พุ่มพวง. (2545). *ปัจจัยที่มีผลต่อความคิดเห็นด้านบทบาทในการป้องกันรักษาทรัพยากรป่าไม้ของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอพาน จังหวัดเชียงราย*. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ชูศรี วงศ์รัตน์. (2541). *เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย*. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพมหานคร : เทพเนรมิต.
- ณรงค์ บ่วงรัตน์. (2539). *ลักษณะทางเศรษฐกิจสังคมของราษฎรท้องถิ่นที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้บริเวณเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าตะเบะ-ห้วยใหญ่*. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- เทียม คมกฤส. (2514). *นโยบายการป่าไม้*. พระนคร : อักษรสยามการพิมพ์.
- ธนู แก้วโอกาส. (2530). *ประวัติศาสตร์และอารยธรรมสากล*. กรุงเทพมหานคร : พี.ที.มีเดีย มาร์เก็ตติ้ง.
- นรินทร์ ปิ่นสกุล. (2544). *บทบาทของผู้นำท้องถิ่นในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ กรณีศึกษาความคิดเห็นของผู้นำท้องถิ่นในมหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย*. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

นริศ ภูมิภาคพันธ์. (2550). **ลักษณะนิเวศวิทยาและการใช้ประโยชน์แหล่งกระจายพันธุ์ของกระทิงในพื้นที่ที่มีความแตกต่างกันของภูมิศาสตร์**. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต.

บัณฑิตวิทยาลัย :มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

นิวัติ เรืองพานิช. (2542). **การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม**. กรุงเทพมหานคร :

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

_____. (2541). **นิเวศวิทยาทรัพยากรธรรมชาติ**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์รั้วเขียว.

_____. (2548). **ป่าและการป่าไม้**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ศูนย์ส่งเสริมวิชาการ.

_____. (2548). **ป่าและการป่าไม้ในประเทศไทย**. กรุงเทพมหานคร : ศูนย์ส่งเสริมวิชาการ.

บุญนำ เงินวิไล. (2547). **ความคิดเห็นของประชาชนต่อแนวทางการจัดการป่าชุมชนบ้านท่าตะคร้อ**

ตำบลท่าตะคร้อ อำเภอนองหญ้าปล้อง จังหวัดเพชรบุรี. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต.

บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ประสพสุข พันธุ์ประยูร. (2535). **บทบาทของพระสงฆ์ในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ในจังหวัดภาคเหนือ**

ของประเทศไทย. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย :

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). (2537). **คนไทยกับป่า**. กรุงเทพมหานคร : บริษัทเคสดีไทย จำกัด.

_____. (2529). **พุทธธรรม**. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

_____. (2546). **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม**. (พิมพ์ครั้งที่ 12). กรุงเทพมหานคร :

โรงพิมพ์พิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

_____. (2545). **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม**. (พิมพ์ครั้งที่ 11). กรุงเทพมหานคร :

โรงพิมพ์พิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระธรรมโกศาจารย์ (ประยุทธ์ ธัมมจิตโต). (2548). **โลกทัศน์ชาวพุทธ**. กรุงเทพมหานคร :

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระพิมลธรรม อาสภเถระ. (2546). **วิสุทธิมรรค-ความไทย พรหมวิหารนิเทศ ปริเฉทที่ 9**.

กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา.

พุทธทาสภิกขุ. (2532). **วิธีระงับทุกข์**. เชียงใหม่ : พุทธนิคมจัดพิมพ์.

_____. (2534). **คู่มือมนุษย์ : ฉบับสมบูรณ์**. : ธรรมสภาจัดพิมพ์.

_____. (2544). **ชุมนุมเรื่องยาวของพุทธทาสภิกขุ.สุราษฎร์ธานี : ธรรมทานมูลนิธิจัดพิมพ์.**

เพิ่มบุญ จุฑะเนตมีย์. (2547). **ความคิดเห็นของราษฎรที่มีต่อรูปแบบการจัดการทรัพยากรป่าไม้ สำหรับ**

หมู่บ้านแม่คลองลาน อำเภอลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร

มหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย:มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

มทวรงค์ ชาญบาลี. (2525). **พระวิสุทธิมรรคแปลเล่มเดียวจบ**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ธรรมบรรณาการ.

รสนา โตสิตระกูล. (2530). **ปฏิวัติยุคสมัยด้วยฟางเส้นเดียว : ทางออกของเกษตรกรรมและอารยธรรม**.

กรุงเทพมหานคร : โกลด์คิมทอง.

- วิทย์ บุรณเที่ยงธรรม. (2530). **พจนานุกรมสัตว์และพืชเมืองไทย**. กรุงเทพมหานคร : บำรุงสาส์น.
- สวัสดิ์ โนนสูง. (2543). **ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม**. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์.
- แสง มนวิฑูร. (2506). **ศาสนาพราหมณ์**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ธรรมศาสตร์.
- สำนักงานธรรมชาติศึกษา. (2525). **สัตว์ป่าเมืองไทย**. กรุงเทพมหานคร : ธรรมชาติศึกษา.
- ส. ศิวรักษ์. (2535). **อโศกาวทาน**. กรุงเทพมหานคร : บริษัทเคสดีไทย.